

Jaume Sobrequés i Callicó, mig segle d'història

«L'existència de presos polítics
i d'exiliats posa la nació catalana
a les portes de la mort»

Text > JOSEP M. FIGUERES

Fotos > JOAN JUANOLA

Jaume Sobrequés i Callicó ha encetat diverses iniciatives culturals, algunes de les quals perduren amb dinamisme, com Base Edicions, amb el seu fill Santiago al capdavant. La seva presència als papers públics és constant, atenent a una personalitat ben activa, en què preval un gran sentiment d'amor per Girona i Catalunya, alhora que una notable producció historiogràfica i política, intel·lectual, de to general, del país, que ha mantingut al llarg de tota la vida. La seva col·laboració periodística en seccions emblemàtiques ha estat regular i encara es manté. Ocasionalment ha publicat articles a *El Punt Avui* que esdevenen crítics d'atenció sobre els greus problemes de (siguem elegants) qualitat democràtica de l'Estat espanyol o les ànsies seculars de plena llibertat que anhela Catalunya. És president de la Societat Catalana d'Estudis Històrics (SCEH) i ha dirigit grans entitats públiques d'història, com l'Arxiu d'Història de la Ciutat de Barcelona (AHCB), el Museu d'Història de Catalunya (MHC) i el Centre d'Història Contemporània de Catalunya (CHCC) de la Generalitat de Catalunya. Té una obra molt nombrosa i en segueix publicant, atenent a una vocació que només es veié aturada arran de l'activitat política, en uns anys joves pel país i la democràcia que somiàvem. Recentment ha publicat els dos grans volums dels *Estudis d'història de Catalunya*.

>> Jaume Sobrequés, al seu despatx.

Teniu un sentiment molt fort d'arrelament familiar gironí...

Sí, els meus orígens són clarament gironins; pel meu pare i pel meu avi Tomàs (un dels músics més eminents del seu temps i amic de Pau Casals), i per la meua família (tots els sis germans som fills de Girona), en la meua infància, adolescència i joventut, fins que als disset anys vaig anar a estudiar a Barcelona, on vaig arrelar en tots els sentits. Amb un parèntesi molt important. Del 1977 al 1982 vaig ser senador per Girona, el més votat a les primeres eleccions postfranquistes el 15 de juny del 1977. Fins que va morir la meua mare, les meues anades a Girona van sovintejar. A poc a poc, Girona va perdre presència en la meua vida i va ser substituïda per les llargues estades a l'Alt Empordà.

El 1965 us va llicenciar en història.

Sí. En no haver-hi encara universitat a Girona, vaig llicenciar-me a la Universitat de Barcelona i hi vaig fer el doctorat. L'any següent d'haver-me llicenciat, el 1965, ja vaig ser contractat com a professor del Departament d'Història Medieval. Vaig tenir-hi bastants professors de gran qualitat, com els doctors Seco, Vilanova, Gomà, Comas, Riquer (és qui em va suggerir el tema de les meues tesina i tesi doctoral), Alsina, Sáez, Pérez Ballesteros... No citaré aquells que representaven les actituds pròpies d'aquells anys de franquisme, que eren menys dels que s'acostuma a dir. La meua formació me la vaig fer jo tot sol, amb l'exemple callat però molt decisiu del meu pare.

Com a historiador arreneu del món medieval.

Sí, sobretot he estat un medievalista, però amb el pas dels anys el medievalisme em va quedar petit i em vaig anar decantant per l'època contemporània, sobretot per qüestions relacionades amb el període de la transició, l'autonomia i el retorn de Josep Tarradellas el 1977. El meu pare, com ja he dit, em va influenciar només amb el seu exemple; mai vàrem parlar de la meua dedicació als estudis sobre l'edat mitjana.

>> En una entrevista radiofònica, el 1977.

Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. PRESÈNCIA (MARTÍ SEBASTIÀ).

>> Parlament a la rambla de Girona, l'11 de setembre del 1977.

Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. PRESÈNCIA (MARTÍ SEBASTIÀ).

Amb el vostre pare va tenir una relació especial.

El meu pare va ser, i és encara avui, un dels medievalistes més importants de Catalunya. La seva obra manté avui, quaranta-cinc anys després de la seva mort, el 1973, una plena vigència. El seu net, Santiago, i fill meu, ha fet de l'editorial Base una tasca modèlica per tornar a posar al mercat historiogràfic una part molt important de la seva tasca

com a historiador, com el seu magnífic estudi sobre el bisbe i polític gironí Joan Margarit. El meu pare va contribuir a consolidar la historiografia gironina i posar-la al costat de la que es refereix al conjunt de Catalunya.

Heu publicat força sobre temes medievals i gironins.

Com he dit, els meus primers treballs de recerca es referien a l'edat mitjana, i

més concretament a la guerra civil catalana del segle xv, tema sobre el qual el meu pare era, i encara és, un dels primers especialistes. El vaig seguir, i junts vàrem publicar els dos volums de l'obra *La guerra catalana del segle xv (1462-1472)*, la part més important de la qual considero que és la que ell va fer. Després d'un any dedicat a altres períodes, ben recentment m'he retrobat amb aquell període. Parlant del meu pare, us he de recordar que mai va voler deixar Girona. Va desoir la voluntat del seu fratern amic Jaume Vicens i Vives, que el volia de catedràtic a Barcelona.

Tanmateix, el vostre primer llibre és en solitari.

El primer llibre, *La Revolució de Setembre i la premsa humorística catalana* (1965), no passava de ser un treball acadèmic fet a l'AHCB, on vaig treballar molts anys i del qual vaig arribar a ser director. F. Soldevila em va fer l'honor de publicar-lo als «Episodis de la Història», de Dalmau Editors. En aquesta magnífica col·lecció d'història de Catalunya, que ha tingut continuïtat fins avui, s'han publicat altres llibres meus. Jo, de fet, no he passat del medievalisme a la contemporaneïtat fent un gran salt. Avui només crec en la continuïtat i la transversalitat dels fenòmens històrics, i considero tant o més important la romanització que la industrialització del segle XIX. Assumint grans limitacions, m'interessa tot el que es refereix al passat català i des dels primers pobladors fins al procés d'independència. És més, tota la

>> *Sobrequés, a casa seva.*

meva obra és en català. No he tingut mai, a diferència d'altres col·legues, la voluntat d'anar a la recerca del mercat espanyol. I ara encara menys.

I de ben jove us vau vincular a entitats com l'SCEH.

Molt abans d'esdevenir-ne avui el president, a l'època franquista, amb el guiatge de Ramon Aramon (un home decisiu en el sosteniment de la cultura

catalana), ja vaig treballar com a secretari d'aquesta filial de l'IEC, encara mig d'amagat, a la seva seu del Palau Dalmases. Amb els companys de la Junta, entre els quals hi sou vós mateix, estem fent una molt bona feina.

Als anys setanta vau fundar Undarius, de ressonàncies iberes que volien marcar arrels.

Just l'endemà de la mort del dictador, vaig considerar que calia recuperar un passat del país que s'havia amagat. La fundació d'Undarius, una tasca unipersonal feta només amb els recursos que tenia com a professor i funcionari municipal, respon a aquesta voluntat. Undarius va publicar els primers textos sobre autonomia, la Segona República, el manifest comunista, Rovira i Virgili...; encara no una vintena de llibres, que varen tenir un èxit excepcional. Del meu llibre sobre l'11 de setembre, se'n van vendre set-cents exemplars en la concentració que va tenir lloc a Sant Boi el 1976 i uns vint mil en total.

>> *L'historiador davant de la seva biblioteca.*

>> Discurs durant un míting del PSC al Teatre Municipal de Girona, el 1992.

(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. QUIM CURBET.)

>> La Revolució de Setembre i la premsa humorística catalana (1965).

>> El rei Jaume i la Renaixença als Països Catalans (1981).

En la dècada dels anys vuitanta va començar una carrera professional. Vau publicar *Els arxius per a la història del nacionalisme català* (1982).

El 17 de juliol de 1982, per encàrrec del conseller Max Canher, Manuel Mundó i jo vàrem fer la primera catalogació somera dels fons catalans a l'Arxiu de la Guerra Civil de Salamanca, que vaig publicar el mateix any en el llibre que esmenteu. Va ser la primer incursió del govern de Jordi Pujol, el polític català més important del segle xx, que es va fer a Salamanca. Després n'han seguit

d'altres de més minucioses encara. Reivindico, doncs, el caràcter pioner que vaig tenir en aquest aspecte.

I vaig seguir amb la història i també amb cròniques memorialístiques.

Sí, obres com *El restabliment de la Generalitat de Catalunya: Diari de Sessions de l'Assemblea de Parlamentaris de Catalunya* (1977) o les cròniques madrilenyes *Autonomia i democràcia a Catalunya* (1984) i *Fulls culturals d'un dietari polític* (1984) són una primera aproximació memorialística i histo-

riogràfica dels anys que van del 1977 al 1982. Vaig aprofitar la confiança que em va tenir el president Tarradellas fins i tot abans del seu retorn el 1977. Són obres que vaig fer amb mentalitat d'historiador, però aprofitant esdeveniments que vaig veure a Saint-Martin-le-Beau i a Barcelona. Va ser un honor poder-ho fer i n'estic orgullós.

Als anys vuitanta us va centrar en l'exili i hi va continuar fins al 2008, juntament amb Mercè Morales, amb *La Generalitat a l'exili*.

Després que es fes a Madrid «El exilio español en México», Maria Aurèlia Capmany, regidora de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, m'envià a Mèxic a cercar material per fer a Catalunya una altra exposició amb el subtítol «L'aportació catalana», que es va fer al Palau de Pedralbes entre l'abril i el maig del 1984 i que va tenir un gran èxit. En aquells anys, aquestes qüestions tenien encara un caràcter de gran novetat.

Vau ser un dels membres de la Comissió dels Vint, que va elaborar l'avantprojecte de l'Estatut d'autonomia del 1978.

Sí, amb Sebastià Riera vàrem publicar quatre volums sobre el procés de redacció de l'Estatut, que encara avui historiadors, políticòlegs i juristes utilitzen i citen sovint. Amb la doctora i col·lega Mercè Morales, entre molts altres estudis, hem publicat dos llibres: *Manual d'autonomia* (2003), que és un text antològic útil als legisladors, i *La Generalitat a l'exili* (2008). El meu darrer llibre historicopolític és *Catalunya, un país modern: Quan s'afirmà la identitat nacional, segle xv* (2019).

En relació amb Antoni Rovira i Virgili, heu editat *Història nacional de Catalunya, Notes obreres* (1986), *Catalunya i Espanya* (1988), *La guerra de les nacions* (2016) i *Les valors ideals de la guerra* (2017), i l'heu estudiat.

Sempre he sentit una gran atracció per Antoni Rovira i Virgili; per la seva vida, per l'acció política, per l'obra d'historiador i cronista del seu temps. És, juntament amb Josep Pla, el millor periodista polític de la primera meitat del segle xx. Vaig tenir l'honor de guanyar el Premi Carles Rahola per l'estudi que li vaig dedicar, i també vaig dirigir la continuïtat de la seva *Història nacional*

de Catalunya, que ell va haver d'acabar al segle XVII, perquè va arribar la guerra i va haver de marxar a l'exili.

També amb Mercè Morales vàrem publicar els seus estudis dispersos sobre història de Catalunya.

La Història de Catalunya s'ha publicat en vuit llengües. Alta divulgació.

No he fet divulgació, sinó que he procurat, com a aspecte secundari de la meua feina, fer difusió de la història de Catalunya. La meua síntesi, *Història de Catalunya*, publicada, com dieu, en català, castellà, francès, anglès, alemany, japonès, italià i romanès, pretén ser una obra rigorosa i amb voluntat científica. I, a més, ha estat una obra d'abast general i ha servit per fer conèixer més bé Catalunya al món.

El polèmic «Espanya contra Catalunya» provocà una puntualització vostra: Crònica negra d'un simposi d'història.

Els congressos, simposis, cursos i jornades que he contribuït a impulsar des de l'AHCB, l'MHC, l'SCEH i el CHCC són innombrables; són centenars i renuncio ni tant sols a intentar fer-ne un resum. El simposi «Espanya contra Catalunya» del 2014 va tenir la immensa virtut (i me'n sento particularment orgullós) d'indignar el món polític i acadèmic espanyol (també el català) sense cap excepció significativa. Va ser una reunió d'alt contingut científic, amb aportacions d'un gran valor erudit. Va servir per desemmascarar l'anticatalanisme espanyol i la cinquena columna a Catalunya.

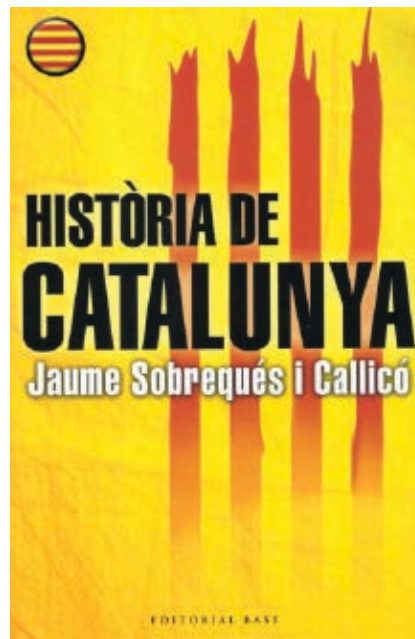
I arribem al moment actual amb obres que tracten temes vius, com Cap a la llibertat: La llarga marxa de Catalunya cap a la independència (2013).

Potser el llibre que en aquesta direcció va aconseguir un èxit més important va ser *La gran ignomínia* (2018), en el qual explico la permanent agressió de caràcter feixista dels governs del PP i del PSOE contra Catalunya, empronant centenars de ciutadans per ser independentistes; hi reflexiono i la denuncio. L'existència de presos polítics i d'exiliats constitueix la indignitat

>> Sobrequés envoltat de llibres i arxivadors

>> 1941: Un opositor català durant el franquisme (2004).

>> Història de Catalunya (2007).

>> Jaume Sobrequés amb Francesc Ferrer, a Girona, el 1992.

(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. QUIM CURBET.)

>> Cap a la llibertat (2013).

>> La gran ignomínia (2018).

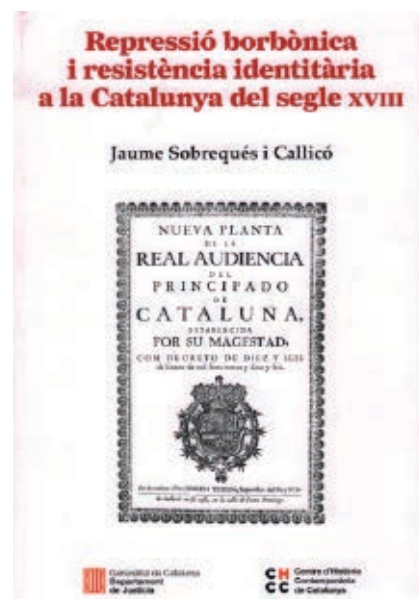
>> Fullejant un llibre sobre el Girona FC.

més gran que ha patit el país, sovint amb la complicitat de partits catalans. Haver consentit això posa a les portes de la mort la mateixa existència de la nació catalana, i redueix la nostra classe política a ser una joguina de l'Estat espanyol. Constató, però, en aquest sentit, que una societat i una classe política que consenten l'existència de presos polítics i exiliats al segle XXI són una societat en risc de mort i una classe política també greument malalta. No hi veig remei; s'ha claudicat massa. A Espanya, es riuen del fet que reunim un milió de persones al carrer, i els polítics espanyols, també.

Per acabar, sou gaire aficionat al futbol?

Sí, vaig ser vicepresident del FC Barcelona, però sempre he tingut preferència pel Girona. Quan va estar a primera, jo preferia que guanyessin els de Montilivi en comptes de l'equip del Camp Nou. I potser no sabeu que soc Medalla d'Or del Girona. Un dia, essent a la llotja del Girona, a la mitja part del partit es va acostar sigil·losament un empleat del club i digué al president: «Senyor Amadeu, avui no hem fet ni per poder pagar l'àrbitre». El Girona estava tocat de mort, però vaig aconseguir que el director general de Caixa de Catalunya fes un contracte publicitari de deu milions de pessetes per salvar el club.

A més, durant uns anys, el meu fill Santi va ser jugador del Girona, quan l'equip estava a segona.

>> Repressió borbònica i resistència identitària a la Catalunya del segle XVIII (2020).